

SKAIS (Svenska Kyrkans anställda i sjukhuskyrkan)

FAS (Föreningen för frikyrkornas anställda i sjukhuskyrkan)

Remissyttrande:

Datum 2025 03-10

Diarienummer Ju 2024/02572

Beredare: Birgitta Strelert

Sjukhuspräst

SUS/Malmö

Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll (SOU 2024:80)

SKAIS och FAS är inte remissinstans men lämnar synpunkter på remissförslaget eftersom vi i vårt arbete som sjukhuspräster, sjukhusdiakoner och sjukhuspastorer på sjukhusen möter såväl läkare, sjuksköterskor, undersköterskor, andra yrkesverksamma samt de patienter som berörs av lagförslagen. Vi tar därför endast de lagförslag som berör hälso- och sjukvården.

SKAIS/FAS stöder förslaget att Hälso- och sjukvården ska undantas från uppgiftsskyldigheten. Men vi ser stora risker med de nu lagda lagförslagen även om hälso- och sjukvården är undantagen rent formellt.

SKAIS/FAS upplever redan en minskad tillit från tillståndslösa till hälso- och sjukvården och den vård som tillståndslösa behöver. Detta beror delvis på att många tillståndslösa redan har en stor misstro gentemot Sveriges alla myndigheter. Många av de tillståndslösa vet inte vilka instanser de kan lita på och vilka de kan bli angivna av. Okunskapen är stor både inom och utanför sjukhusen om vilka regler som gäller. Vi ser därför stora risker med det lagförslag som nu förts fram.

SKAIS/FAS anser därför att förslagen istället kan komma att få motsatt effekt än den avsedda eftersom den ytterligare kommer att öka misstron till hälso- och sjukvården för tillståndslösa och kommer att göra att fler tillståndslösa som är sjuka inte kommer våga söka sig till sjukvården. Detta innebär att de troligtvis kommer att söka vård i ett senare skede och detta kommer få större och allvarigare konsekvenser för den tillståndslöse och därmed bli mycket dyrare för sjukvården. Detta kan i värsta fall leda till att tillståndslösa blir sjukare, svagare och i värsta fall dör i onödan. Det kan också leda till att det utvecklas en helt annan

verksamhet vid sidan av den offentliga vården och därmed göra de utsatta tillståndslösa än mer utsatta. Detta skulle därför helt motverka den effekt som lagförslagen vill åstadkomma.

SKAIS/FAS tycker att utredningens förslag brister vad gäller hänsynen till de mänskliga rättigheter som lagförslagen innebär för de tillståndslösa.

Vi är kritiska till om det gjorts en tillräcklig barnrättsanalys.

SKAIS/FAS är kritiska till att det för vissa sjukdomar skulle bli tillåtet med provtagning under tvång för barn och vuxna vid beslut om avvisning eller utvisning. Utredningen anger inte på vilket sätt en sådan provtagning med tvång skulle kunna ske och det kan finnas provtagningar med tvång som skulle kunna ske på ett för den tillståndslöse integritetskränkande vis. Tillståndslösa kommer ofta från länder där de redan utsatts för kränkningar och kanske tortyr. Eftersom man inte på förhand vet vilken typ av provtagning det skulle kunna vara fråga om anser vi inte att man kan ta något generellt beslut om provtagning med tvång eftersom en eventuell sådan provtagning under tvång skulle kunna innebära integritetskränkande provtagning av den tillståndslöse. Tillståndslösa är i många fall människor som redan har blivit traumatiserade av många obehagliga händelser och därför är det oetiskt att kräva att någon ska kunna bli provtagen på ett eventuellt integritetskränkande vis med tvång-barn eller vuxen.

Speciellt är vi särskilt kritiska till att utredningen föreslår att barn i åldern 15–18 år ska kunna ingå i denna tvångsprovtagning enligt förslaget. FN:s barnkonvention definierar varje människa som barn tills man är 18 år. Denna ratificerades i Sverige 1990 och antogs som lag i Sverige 2020. Därför anser vi att man inte borde ta något som helst beslut om provtagning under tvång av barn annat än om det råder risk för rikets säkerhet eller fara för någon annans liv. Vi anser också att provtagning under tvång kan vara integritetskränkande för redan traumatiserade vuxna och barn och skulle kunna leda till att tillståndslösa blir re traumatiserade: detta gäller både vuxna och barn.

SKAIS/FAS anser att en sjuksköterska eller läkare som ska ta prover under tvång och då detta inte görs enbart för patientens bästa går emot sjuksköterskors och läkares etiska yrkesprofession och etiska riktlinjer.

Därför är vi starkt kritiska till förslaget om provtagning under tvång för både vuxna och barn. Vi tror att lagförslagen ger en ökad misstro gentemot hälso- och sjukvården och detta skulle innebära att vid ett eventuellt utbrott av en ny samhällsfarlig sjukdom så skulle tillståndslösa inte vilja bidra till information om hur den tillståndslöse tror sig blivit smittad. Detta skulle innebära att smittspårning av en sådan sjukdom skulle försvåras eftersom den tillståndslöse inte skulle våga söka sig till den offentliga hälso- och sjukvården. Detta skulle kunna komma att innebära en större smittspridning bland Sveriges befolkning i stort.

Vi anser att förlossningsvården för tillståndslösa kommer att påverkas mycket negativt. Anställda inom Hälso- och sjukvårdens förlossningsverksamhet kan komma att indirekt omfattas av uppgiftsskyldigheten eftersom förlossningsverksamheten gör en födelseanmälan till skatteverket då ett barn föds.

Konsekvenserna blir att gravida tillståndslösa inte vågar söka sig till den offentliga förlossningsvården av rädsla för att bli angivna. Konsekvenserna kan också bli att de istället söker sig till inte medicinskt kunniga annat än om de får mycket stora komplikationer. Detta kan innebära att fler tillståndslösa gravida kommer att avlida samt att fler barn till gravida det vill säga tillståndslösa spädbarn kommer att avlida. I ovan nämnda händelser kommer barnkonventionens §6 att åsidosättas. "... Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas fysiskt, psykiskt, andligt, moraliskt och socialt".

Sverige är ett av de länder i världen som har lägst mödra- och spädbarnsdödlighet. Detta kommer med detta lagförslag att förändras.

Detta skulle också innebära ökat lidande och traumatisering för den tillståndslösa gravida fysiskt och psykiskt med ytterligare psykiska eller traumatiska händelser ovanpå det som den gravida eventuellt upplevt innan den troliga flykten till Sverige.

Dessa ökade komplikationer kommer att öka kostnaden för behandlingen av den gravida tillståndslösa och därmed för vårdkostnaderna i stort. Det är också stor risk att den som inte fött barn inom den offentliga sjukvården inte heller vågar vända sig till mödrahälsovården då de har behov av medicinsk hjälp och vård av sitt barn.

Barn som inte föds på sjukhus eller som inte registreras har ökad risk för att bli utsatta för människosmuggling eller trafficking. Detta innebär också att de föräldrar som inte blir registrerade inte heller blir registrerade som vårdnadshavare till sina barn. Detta resulterar i att föräldrar till ett inte registrerat barn får svårare att söka vård för barnet om det sedermera drabbas av sjukdom och barnen kan inte heller gå i skola. Därför ser SKAIS/FAS stora risker för att oregistrerade barn separeras från sina föräldrar om föräldern utvisas.

SKAIS/FAS anser att de yrkesaktiva inom hälso-och sjukvården kommer att påverkas mycket negativt eftersom dessa kommer att känna en stor etisk stress. Detta tror vi gäller främst yrkesverksamma inom mödra- och förlossningsvården men även andra till exempel akutsjukvården.

Yrkesverksamma inom hälso-och sjukvårdens uppgift är att bota, hjälpa och stötta sjuka inte att ange tillståndslösa. Detta gör att professionella inom hälso-och sjukvården kommer att lida av psykisk ohälsa och osäkerhet i hur de ska förhålla sig och bemöta tillståndslösa. Detta kan påverka deras självbild, agerande och profession. Vi är kritiska till detta rent arbetsmiljömässigt eftersom detta kommer att påverka de yrkesverksamma som belastas ytterligare med psykisk och etisk stress.

Denna verksamhet kommer dessutom tidsmässigt att anta alltför stora proportioner i en redan tidskrävande arbetssituation på landets sjukhus.

Vad gäller utredningens konsekvensanalys när det kommer till barns återvändande i enlighet med barnkonventionen har utredningen inte tagit hänsyn till tillståndslösa barns psykiska mående i det fall då de får ett avslag på en ansökan om medborgarskap i Sverige. Utredningen gör ingen barnkonsekvensanalys alls vad gäller vilka konsekvenser ett eventuellt verkställande av ett utvisningsbeslut skulle ha för ett tillståndslöst barn. SKAIS/FAS vill framhålla att vid alla beslut som berör barn ska barnens behov tas i beaktning under hela processen också efter att ett verkställande beslut om utvisning tagits.

SKAIS/FAS anser att varken barnkonventionens efterföljelse eller FN:s resolution om mänskliga rättigheter har uppfyllts i analys eller förslag när det kommer till att genomföra de nu lagda förslagen som gäller hälso- och sjukvården.

SKAIS/FAS styrelser.

Gudrun Rosen

Sjukhuspräst

Akademiska sjukhuset Uppsala

Ordförande i SKAIS

Mikael Mattisson

Sjukhuspastor

Skaraborgs sjukhus Skövde

Ordförande i FAS